

Suvestinė redakcija nuo 2015-03-31 iki 2016-01-04

Sprendimas paskelbtas: Žin. 2012, Nr. [89-4682](#), i. k. 11210EKSPRE000KS-84

**VYRIAUSIOSIOS TARNYBINĖS ETIKOS KOMISIJOS
S P R E N D I M A S**

**DĖL PRIVAČIŲ INTERESŲ DEKLARACIJŲ PILDymo, TIKSLINIMO IR
PATEIKIMO TAISYKLIŲ BEI PRIVAČIŲ INTERESŲ DEKLARACIJOS FORMOS
ID001 PATVIRTINIMO**

2012 m. liepos 5 d. Nr. KS-84
Vilnius

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 8 straipsnio 1 dalimi bei siekdama užtikrinti viešąjį interesą – atitikti visuomenės pasitikėjimą ir lūkesčius, kad visi sprendimai valstybinėje tarnyboje būtų priimami skaidriai, nešališkai ir teisingai, kartu įgyvendindama Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, – kuria lengvai visuomenei prieinamą, veiksmingą informavimo ir kontrolės sistemą, užtikrinančią privačių interesų deklaracijų duomenų viešumą ir tinkamą privačių interesų deklaracijų duomenų teikimą elektroniniu būdu per Valstybinės mokesčių inspekcijos elektroninio deklaravimo informacinę sistemą,

Preambulės pakeitimai:

Nr. [KS-90](#), 2012-08-21, Žin., 2012, Nr. 99-5092 (2012-08-25), i. k. 11210EKSPRE000KS-90

Nr. [KS-141](#), 2012-12-04, Žin., 2012, Nr. 143-7425 (2012-12-11), i. k. 11210EKSPRE000KS-141

n u s p r e n d ž i a:

1. Patvirtinti Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisykles (pridedama) ir Privačių interesų deklaracijos formą ID001 (pridedama) su priedais:

- 1.1. ID001J priedas „Ryšiai su juridiniais asmenimis“;
- 1.2. ID001S priedas „Sandoriai“;
- 1.3. ID001F priedas „Ryšiai su fiziniais asmenimis“;
- 1.4. ID001I priedas „Individuali veikla“;
- 1.5. ID001A priedas „Kiti duomenys, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas“.

2. Neteko galios nuo 2012-12-12

Punkto naikinimas:

Nr. [KS-141](#), 2012-12-04, Žin. 2012, Nr. 143-7425 (2012-12-11), i. k. 11210EKSPRE000KS-141

3. Pripažinti negaliojančiais Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos:

3.1. 2008 m. spalio 9 d. sprendimą Nr. KS-79 „Dėl privačių interesų deklaracijos formos patvirtinimo“;

3.2. 2008 m. spalio 23 d. sprendimą Nr. KS-84 „Dėl Privačių interesų deklaracijų pildymo ir pateikimo taisyklių patvirtinimo“;

3.3. Neteko galios nuo 2012-12-12

Punkto naikinimas:

Nr. [KS-141](#), 2012-12-04, Žin. 2012, Nr. 143-7425 (2012-12-11), i. k. 11210EKSPRE000KS-141

4. Sprendimą ir juo patvirtintą Privačių interesų deklaracijos formą ID001 su priedais (ID001J, ID001S, ID001F, ID001I, ID001A) bei Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisykles paskelbti leidinyje „Valstybės žinios“ ir Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto tinklalapyje www.vtek.lt.

5. Nustatyti, kad Sprendimas įsigalioja 2012 m. rugpjūčio 1 d.

KOMISIJOS NARĖ,
LAIKINAI EINANTI PIRMININKO PAREIGAS

DALIA PAULAUŠKAITĖ

PATVIRTINTA
Vyriausiosios tarnybinės
etikos komisijos 2012 m. liepos 5 d.
sprendimu Nr. KS-84
(Vyriausiosios tarnybinės etikos
komisijos 2014 m. rugpjūčio 19 d.
sprendimo Nr. KS-86 redakcija)

PRIVAČIŲ INTERESŲ DEKLARACIJŲ PILDYMO, TIKSLINIMO IR PATEIKIMO TAISYKLĖS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklės (toliau – Taisyklės) nustato Privačių interesų deklaracijos (toliau – Deklaracija), kurios turinys nurodytas Įstatymo 6 straipsnyje, pildymo, tikslinimo ir pateikimo tvarką.

2. Taisyklių privalo laikytis Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 1 dalyje nurodyti valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys ir kiti asmenys, kuriems taikomos Įstatymo II skirsnio nuostatos dėl privačių interesų deklaravimo.

3. Deklaruojantys asmenys (išskyrus asmenis, nurodytus Taisyklių 5 punkte), vadovaudamiesi Įstatymo ir Taisyklių nuostatomis, Deklaracijas teikia elektroniniu būdu per Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) Elektroninio deklaravimo informacinę sistemą (toliau – EDS). Deklaracijos teikiamos *mutatis mutandis* atsižvelgiant į Dokumentų teikimo elektroniniu būdu taisyklių, patvirtintų Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2010 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. VA-83 „Dėl Dokumentų teikimo elektroniniu būdu taisyklių patvirtinimo“, nuostatas.

Punkto pakeitimai:

Nr. [7](#), 2015-01-21, paskelbta TAR 2015-03-30, i. k. 2015-04615

4. Asmenys, pretenduojantys dirbti valstybinėje tarnyboje, Deklaracijas pildo ir teikia VMI EDS priemonėmis. Pretendento teikiama Deklaracija gali būti išspausdinta iš VMI EDS ir popierine forma perduota organizacijos, kurioje jis pretenduoja dirbti, vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, jeigu tos organizacijos veiklą reglamentuojantys teisės aktai nenustato kitaip. Pretendentų (išskyrus Įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nurodytus asmenis) Deklaracijos nėra viešinamos.

5. Asmenys, kurių duomenys įstatymų nustatyta tvarka yra įslaptinti, ir (arba) kurie vykdo žvalgybą, kontržvalgybą arba kriminalinę žvalgybą, taip pat pretenduojantys eiti tokias pareigas asmenys bei jų sutuoktiniai, sugyventiniai ir partneriai Deklaraciją teikia Įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka. Šių asmenų Deklaracijos neteikiamos VMI EDS priemonėmis ir nėra viešinamos. Deklaracijos teikiamos ir saugomos organizacijos vadovo nustatyta tvarka.

6. Deklaruojantis asmuo (išskyrus asmenis, nurodytus Taisyklių 5 punkte) per vieną mėnesį nuo jo išrinkimo, priėmimo ar paskyrimo į tarnybą dienos teikia Deklaraciją elektroniniu būdu per VMI EDS. Apie Deklaracijos tinkamą užpildymą per VMI EDS asmuo raštu (elektroniniu paštu, tarnybiniu raštu ar kita rašytine forma) praneša organizacijos, kurioje dirba, vadovui ar jo įgaliotiems atstovams. Organizacijų vadovai ir (ar) jų įgalioti atstovai priima asmens pateiktą Deklaraciją naudodamiesi Privačių interesų deklaravimo informacine sistema (toliau – IDIS) ir ją išsaugo (elektronine ar popierine forma). Už

deklaracijų saugojimą yra atsakingi patys organizacijų vadovai ar jų įgalioti atstovai. Deklaracijos saugomos organizacijos vadovo nustatyta tvarka.

II. PRIVAČIŲ INTERESŲ DEKLARACIJŲ PILDYMAS

7. Už Deklaracijoje nurodytų duomenų teisingumą, Deklaracijos tinkamą užpildymą ir pateikimą yra atsakingas deklaruojantis asmuo.

8. Deklaracija turi būti užpildyta (patikslinta, papildyta) ir pateikta Įstatymo 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse bei 7 straipsnyje nurodytais terminais. Privalomojo sveikatos draudimo tarybos nariai, gydytojai, odontologai ir farmacijos specialistai, kurie nėra pateikę Deklaracijos, ją pateikia Įstatymo nustatyta tvarka iki 2015 m. kovo 1 dienos. Įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nurodyti asmenys Deklaraciją teikia atitinkamų rinkimų įstatymų nustatyta tvarka ir terminais.

9. Įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų (išskyrus asmenis, kurių duomenys įstatymų nustatyta tvarka yra įslaptinti, ir (arba) kurie vykdo žvalgybą, kontržvalgybą arba kriminalinę žvalgybą, bei jų sutuoktinius, sugyventinius ir partnerius) Deklaracijų duomenys yra vieši ir skelbiami VTEK interneto svetainėje www.vtek.lt, išskyrus Įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje nurodytus duomenis.

10. Deklaracijos formą sudaro titulinis lapas ID001 ir penki Deklaracijos priedai: ID001J (Ryšiai su juridiniais asmenimis), ID001S (Sandoriai), ID001F (Ryšiai su fiziniais asmenimis), ID001I (Individuali veikla), ID001A (Kiti duomenys, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas).

11. Jeigu pildant vieną iš Deklaracijos priedų paaiškėja, kad deklaruotinių duomenų yra daugiau, nei priede esama laukelių, galima prie Deklaracijos formos pridėti papildomą Deklaracijos priedo lapą (kiekvieno priedo lapų skaičius pasirenkamas įvertinus deklaruotinių duomenų apimtį). Deklaracijos priedų užpildytų lapų skaičius automatiškai įrašomas titulinio Deklaracijos formos lapo ID001 apačioje (paspaudus programos įrankių juostos Deklaracijos formos tikrinimo (!) simbolį).

12. Jeigu Deklaraciją reikia tikslinti ar papildyti, tai daroma anksčiau pateiktos Deklaracijos pagrindu, nurodant pasikeitusius duomenis.

13. Deklaracijos forma turi būti pildoma laikantis šių reikalavimų:

13.1. deklaruotini duomenys turi būti įrašomi tiksliai į jiems skirtus laukelius. Kai į Deklaracijos formą įrašomas rodiklis turi mažiau ženklų negu atitinkamame laukelyje jam yra skirta vietos, tai tušti tarpeliai gali būti paliekami tiek kairėje, tiek dešinėje, tiek abiejose įrašyto rodiklio pusėse (tačiau kai atitinkamose eilutėse nurodomi asmens identifikaciniai numeriai (kodai), telefono numeriai, tušti tarpeliai turi būti paliekami tik laukelio dešinėje pusėje);

13.2. tekstas turi būti rašomas tik didžiosiomis spausdintinėmis raidėmis;

13.3. pildant skaičiams skirtus laukelius (pavyzdžiui, pildymo data, asmens kodas ir kt.), turi būti įrašomi tik skaičiai be jokių simbolių (kablelių, brūkšnelių ar pan.);

13.4. nepildomi laukeliai paliekami tušti (t. y. juose neturi būti rašomi jokie simboliai – brūkšneliai, kryželiai, nuliai ar pan.);

13.5. pirmą kartą teikiant Deklaraciją Taisyklių 5 punkte nustatyta tvarka, pildoma tuščia Deklaracijos forma. Jei pateiktoje Deklaracijoje nurodyti duomenys pasikeičia ar paaiškėja naujų aplinkybių, atitinkamai papildoma jau pateikta aktuali Deklaracija. Kiekvieną kartą papildant, tikslinant ar patvirtinant Deklaracijos duomenis, Taisyklių 5 punkte nustatyta tvarka pateikiama užpildyta, aktualinė Deklaracijos forma su visais priedais (t. y. su naujais ir (ar) iš ankstesnės formos išlikusiais aktualiais deklaruojamais duomenimis). Net nedaug tikslinant ar papildant Deklaracijos duomenis, privaloma iš naujo pateikti visą Deklaracijos formą, užpildytą vėliausiai pateiktos aktualios Deklaracijos pagrindu. Deklaraciją galima pildyti tiesiogiai VMI EDS portale (*on-line*) arba Deklaracijos formą (duomenis) atsisiuntus į savo kompiuterį;

13.6. Deklaracijos priedai ID001J, ID001S, ID001F, ID001I, ID001A pildomi, jei deklaruojantis asmuo turi juose deklaruotinių duomenų. Jei atitinkamų deklaruotinių duomenų nėra, Deklaracijos priedai nepildomi ir prieš teikiant Deklaraciją tokie neužpildyti priedai būtina pašalinami;

13.7. Deklaracijos formos tituliname lape ID001 nurodoma pildymo data ir deklaruojančio asmens duomenys: vardas (vardai), pavardė (pavardės), darbovietės juridinio asmens kodas ir pavadinimas, asmens einamos pareigos (kurias eidamas asmuo privalo deklaruoti privačius interesus), taip pat ir viešai neskelbtini duomenys: asmens kodas, telefono numeris ir elektroninio pašto adresas.

14. Deklaracijos formos tituliname lape ID001 taip pat nurodomi ir atitinkami duomenys apie deklaruojančio asmens sutuoktinį, sugyventinį ar partnerį. Deklaruojantis asmuo gali nenurodyti minėtų duomenų, jeigu jo sutuoktinis, sugyventinis, partneris gyvena skyrium, jie neturi bendro namų ūkio ir todėl tie duomenys jam nėra žinomi, arba jeigu tokie duomenys įstatymų nustatyta tvarka yra įslaptinti.

15. Deklaracijos formos titulinio lapo ID001 pildymas:

15.1. 1 laukelyje įrašomas deklaruojančio asmens kodas. Deklaraciją pildantis užsienio valstybės pilietis deklaracijos 1 laukelyje turi įrašyti savo mokesčių mokėtojo identifikacinį numerį, kuris jam buvo priskirtas užsiregistravus Mokesčių mokėtojų registre (dešimt ženklų). Jei užsienio valstybės pilietis nėra įregistruotas Mokesčių mokėtojų registre, jis turi kreiptis į apskrities valstybinę mokesčių inspekciją (toliau – AVMI) dėl prisijungimo prie VMI EDS priemonių jam suteikimo. Užsienio valstybės fizinis asmuo (VMI EDS vartotojas) pirmą kartą VMI EDS įregistruojamas su AVMI sudarytos sutarties pagrindu ir prie VMI EDS prisijungia AVMI suteiktomis prisijungimo priemonėmis;

15.2. 2 laukelyje įrašoma (arba iš kalendoriaus pasirenkama) Deklaracijos ir jos priedų (jeigu jų bus) pildymo data (metai, mėnuo ir diena, pavyzdžiui, 2014-08-15);

15.3. 3 laukelyje įrašomas deklaruojančio asmens vardas (vardai). Jeigu visi vardai netelpa, įrašomas tik pirmasis vardas;

15.4. 4 laukelyje įrašoma deklaruojančio asmens pavardė (pavardės). Jeigu visos pavardės netelpa, įrašoma tik pirmoji pavardė;

15.5. 5 laukelyje įrašomas deklaruojančio asmens darbovietės juridinio asmens kodas. Jeigu deklaruojantis asmuo yra politikas, įrašomas to juridinio asmens, kuris deklaruojančiam asmeniui išmoka atlyginimą ar kompensaciją už darbą institucijoje, kodas (pavyzdžiui, savivaldybių tarybų nariai nurodo savivaldybės administracijos juridinio asmens kodą). Kandidatai į politikus, taip pat pretendentai į pareigas valstybinėje tarnyboje įrašo juridinio asmens, kuriame pretenduoja dirbti ir kuris jiems mokės atlyginimą ar kompensaciją už darbą jame, kodą;

15.6. 6 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas einamų pareigų arba pareigų, į kurias pretenduojama, kodas (pavyzdžiui, žvalgybos pareigūnai pasirenka iš klasifikatoriaus „Žvalgybos pareigūnas (deklaracijos neteikiamos VMI EDS priemonėmis)“ pareigų kodą). Kitos deklaruojančio asmens pareigos nurodomos Deklaracijos ID001J priede;

15.7. 7 laukelyje turi būti įrašomas deklaruojančio asmens darbovietės arba organizacijos, kurioje pretenduojama dirbti, juridinio asmens pavadinimas. Jeigu pavadinimas netelpa, jis įrašomas sutrumpintas. Kitos deklaruojančio asmens darbovietės nurodomos Deklaracijos ID001J priede;

15.8. 8 laukelyje (neprivalomas) įrašomas deklaruojančio asmens telefono numeris be tarpelių (pavyzdžiui, Vilniaus miesto telefono numeris įrašomas taip: 52123456; mobiliojo ryšio telefono numeris – 812345678);

15.9. 9 laukelyje (neprivalomas) įrašomas deklaruojančio asmens elektroninio pašto adresas (rašoma su @ ženklu, pavyzdžiui, vtek@vtek.lt);

15.10. 10 laukelyje įrašomas deklaruojančio asmens sutuoktinio (sugyventinio, partnerio), jeigu jis yra Lietuvos Respublikos pilietis, asmens kodas;

15.11. 11 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkama deklaruojančio asmens sutuoktinio, sugyventinio, partnerio pilietybė, kuri žymima didžiosiomis raidėmis (pavyzdžiui, LT – Lietuvos Respublikos);

15.12. 12 laukelyje įrašomas deklaruojančio asmens sutuoktinio, sugyventinio, partnerio vardas (vardai). Jeigu visi vardai netelpa, įrašomas tik pirmasis vardas;

15.13. 13 laukelyje įrašoma deklaruojančio asmens sutuoktinio, sugyventinio, partnerio pavardė (pavardės). Jeigu visos pavardės netelpa, įrašoma tik pirmoji pavardė;

15.14. 14 laukelyje įrašomas deklaruojančio asmens sutuoktinio, sugyventinio, partnerio darbovietės juridinio asmens, įregistruoto Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registre, kodas. Jeigu deklaruojančio asmens sutuoktinis, sugyventinis, partneris vykdo individualią veiklą, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme, tokia veikla įrašoma Deklaracijos ID001I priede, o 14 laukelis ID001 paliekamas tuščias (nerašoma jokių kryželių, brūkšnelių ar kitokių simbolių);

15.15. 15 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas deklaruojančio asmens sutuoktinio, sugyventinio, partnerio einamų pareigų kodas. Jeigu deklaruojančio asmens sutuoktinis, sugyventinis, partneris dirba ne juridiniame asmenyje, o vykdo individualią veiklą, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme, pasirenkamas klasifikatoriaus „Individuali veikla“ kodas ir tokia veikla įrašoma Deklaracijos ID001I priede;

15.16. 16 laukelyje įrašomas deklaruojančio asmens sutuoktinio, sugyventinio, partnerio darbovietės juridinio asmens pavadinimas. Jeigu pavadinimas netelpa, jis įrašomas sutrumpintas. Kitos deklaruojančio asmens sutuoktinio, sugyventinio, partnerio darbovietės nurodomos Deklaracijos ID001J priede. Jeigu deklaruojančio asmens sutuoktinis, sugyventinis, partneris nedirba ar vykdo individualią veiklą, 16 laukelis ID001 paliekamas tuščias (nerašoma jokių kryželių, brūkšnelių ar kitokių simbolių).

16. Deklaracijos formos titulinio lapo ID001 17, 18, 19, 20, 21 laukeliai užpildomi automatiškai, priklausomai nuo to, kokie Deklaracijos priedai bus pildomi ir kiek atitinkamų priedų lapų bus užpildyta (užpildytų lapų suma).

17. Deklaracijos formos ID001 priede ID001J „Ryšiai su juridiniais asmenimis“ nurodomos kitos (Deklaracijos formos tituliniam lape ID001 nenurodytos) deklaruojančio asmens ir (ar) jo sutuoktinio, sugyventinio, partnerio pareigos įmonėse, įstaigose, asociacijose ar fonduose, bei dalyvavimas juridiniuose asmenyse. Šiame priede taip pat nurodomi kiti ryšiai su juridiniais asmenimis, galintys deklaruojančiam asmeniui kelti interesų konfliktą.

18. Deklaracijos formos ID001 ID001J priedo pildymas:

18.1. 1, 2 ir 3 laukeliai (atitinkamai: deklaruojančio asmens kodas, Deklaracijos pildymo data ir lapo numeris) užpildomi automatiškai, paspaudus programos įrankių juostos Deklaracijos formos tikrinimo (!) simbolį;

18.2. J6 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas reikiamas simbolis (didžiąja raide, atitinkamai: D – Deklaruojantysis, S – Sutuoktinis (sugyventinis, partneris), K – Deklaruojantysis ir Sutuoktinis (sugyventinis, partneris)), reiškiantis asmenį (-is), kurio (-ių) ryšys su juridiniu asmeniu toliau bus nurodomas. Jeigu Deklaracijos formos ID001 priede ID001J bus nurodomi ypatingi asmens duomenys, taip pat kiti duomenys, kuriuos skelbti draudžiama pagal įstatymus, tada į J6 laukelį iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas vienas iš kodų: X – Deklaruojantysis, turintis ypatingų duomenų, taip pat kitų duomenų, kuriuos skelbti draudžia įstatymai, arba Y – Sutuoktinis (sugyventinis, partneris), turintis ypatingų duomenų, taip pat kitų duomenų, kuriuos skelbti draudžia įstatymai. Įrašius į J6 laukelį X arba Y kodą, J11, J12 ir J13 laukeliuose nurodyti duomenys nebus viešinami;

18.3. J7 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas deklaruotino juridinio asmens registravimo vietos valstybės kodas, kuris žymimas didžiosiomis raidėmis,

atitinkamai: LT – Lietuvos Respublika (Lietuvos Respublikoje registruotas juridinis asmuo), ar UV – užsienio valstybė (užsienio valstybėje registruotas juridinis asmuo);

18.4. J8 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas einamų pareigų (nenurodytų Deklaracijos formos tituliname lape ID001), dalyvavimo juridiniuose asmenyse arba ryšio su juridiniu asmeniu kodas;

18.5. J9 laukelyje įrašoma ryšio, nurodyto J8 laukelyje, pradžios data: metai, mėnuo ir diena (pavyzdžiui, 2014-01-15);

18.6. J10 laukelyje įrašoma ryšio, nurodyto J8 laukelyje, pabaigos, jeigu ryšys pasibaigęs, data: metai, mėnuo ir diena (pavyzdžiui, 2014-02-15). Jeigu ryšys tęsiasi, laukelis J10 neprivalomas;

18.7. J11 laukelyje įrašomas juridinio asmens, įregistruoto Juridinių asmenų registre, su kuriuo asmuo (asmenys), nurodytas (-i) J6 laukelyje, susietas (-i) deklaruotinais ryšiais, kodas. Jeigu juridinis asmuo neįregistruotas Lietuvoje, laukelis J11 neprivalomas;

18.8. J12 laukelyje įrašomas juridinio asmens, su kuriuo asmuo (asmenys), nurodytas (-i) J6 laukelyje, susietas (-i) deklaruotinais ryšiais, pavadinimas. Jeigu pavadinimas netelpa, jis įrašomas sutrumpintas;

18.9. J13 laukelyje nurodomi kiti, nenurodyti J8 laukelyje, ryšiai, dėl kurių deklaruojančiam asmeniui gali kilti interesų konfliktas. Šis laukelis pildomas, kai deklaruojamiems duomenims netinka nė vienas iš J8 laukelyje pateiktų ryšio su juridiniu asmeniu kodų, arba papildant bei patikslinant J8 laukelyje nurodytą ryšį.

19. Deklaracijos formos ID001 priede ID001S „Sandoriai“ nurodomi duomenys apie deklaruojančio asmens ar jo sutuoktinio, sugyventinio, partnerio per pastaruosius 12 kalendorinių mėnesių iki Deklaracijos pildymo datos sudarytus ir kitus galiojančius vienašalius, dvišalius ir daugiašalius sandorius su juridiniais ar fiziniais asmenimis, jeigu sandorio vertė didesnė nei 3 000 eurų. Sandorio vertė užsienio valiuta nustatoma pagal sandorio sudarymo dieną Europos centrinio banko nustatytą euro ir atitinkamos užsienio valiutos perskaičiavimo santykį.

Punkto pakeitimai:

Nr. [7](#), 2015-01-21, paskelbta TAR 2015-03-30, i. k. 2015-04615

20. Deklaracijos formos ID001 priede ID001S taip pat privalu nurodyti deklaruojančio asmens ar jo sutuoktinio, sugyventinio, partnerio per paskutinius 12 kalendorinių mėnesių iki Deklaracijos pildymo datos iš juridinių ar fizinių asmenų gautas dovanas (išskyrus gautas iš artimų asmenų), jeigu jų vertė didesnė nei 150 eurų. Dovanos vertė nustatoma pagal tikrąją rinkos kainą.

Punkto pakeitimai:

Nr. [7](#), 2015-01-21, paskelbta TAR 2015-03-30, i. k. 2015-04615

21. Dovanojimo sandorių neprivalu deklaruoti, jeigu dovanos ir neatlygintinai suteiktos paslaugos ar apmokėtos išlaidos gautos pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, kurios įprastai yra susijusios su deklaruojančio asmens ar jo sutuoktinio, sugyventinio, partnerio pareigomis.

22. Deklaracijos formos ID001 priedo ID001S pildymas:

22.1. 1, 2 ir 3 laukeliai (atitinkamai: deklaruojančio asmens kodas, pildymo data ir lapo numeris) užpildomi automatiškai, paspaudus programos įrankių juostos Deklaracijos formos tikrinimo (!) simbolį;

22.2. S6 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės pasirenkamas sandorį sudariusio asmens kodas (didžiąja raide, atitinkamai: D – Deklaruojantysis, S – Sutuoktinis (sugyventinis, partneris), K – Deklaruojantysis ir Sutuoktinis (sugyventinis, partneris)). Jeigu Deklaracijos formos ID001 priede ID001S bus nurodomi ypatingi asmens duomenys, taip pat kiti duomenys, kuriuos skelbti draudžiama pagal įstatymus, tai iš S6 laukelio klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas vienas iš kodų: X – Deklaruojantysis, turintis ypatingų duomenų, taip pat kitų duomenų, kuriuos skelbti draudžia įstatymai, arba Y – Sutuoktinis

(sugyventinis, partneris), turintis ypatingų duomenų, taip pat kitų duomenų, kuriuos skelbti draudžia įstatymai. Įrašius į S6 laukelį X arba Y kodą, S13, S14 ir S15 laukeliuose nurodyti duomenys nebus viešinami;

22.3. S7 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pagal konkretaus deklaruojamo sandorio rūšį pasirenkamas atitinkamas sandorio kodas;

22.4. S8 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas sudaryto sandorio formos kodas (didžiąja raide, atitinkamai: N – notarinė (kai sandoris tvirtinamas notaro), R – rašytinė (kai sandoris sudaromas rašytine forma ir netvirtinamas notaro), Ž – žodinė (kai sandoris sudaromas žodžiu), arba K – kita forma (kai sandoris sudaromas konkludentiniais veiksmais ar pan.));

22.5. S9 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas kitos sandorio, sudaryto su S6 laukelyje nurodytu asmeniu (asmenimis), šalies kodas (didžiąja raide, atitinkamai: F – fiziniai asmenys, registruoti Lietuvoje, J – juridiniai asmenys, registruoti Lietuvoje, arba U – užsienio fiziniai ir juridiniai asmenys, neregistruoti Lietuvoje);

22.6. S10 laukelyje įrašoma sandorio sudarymo data (metai, mėnuo ir diena, pavyzdžiui, 2014-01-15);

22.7. S11 laukelyje įrašoma sandorio pabaigos data, jei sandoris pasibaigęs (pabaigos, nutraukimo ir pan. metai, mėnuo ir diena, pavyzdžiui, 2014-08-15). Jeigu sandoris galiojantis ir nepasibaigęs, laukelis S11 nepildomas;

22.8. S12 laukelyje įrašoma apytikslė sandorio vertė, t. y. sandorio suma (piniginė išraiška eurai). S12 laukelis pildomas, jeigu deklaruojamo sandorio vertė viršija atitinkamą sumą: gautos dovanos (išskyrus atvejus, kai dovana gauta iš artimo asmens) – 150 eurų, sandorio – 3 000 eurų. Jeigu Deklaracijos tikslinimo ar papildymo dieną yra galiojančių sandorių, kurių vertės piniginė išraiška nurodyta litais ar užsienio valiuta, S12 laukelyje sandorio vertė turi būti nurodoma eurai;

Punkto pakeitimai:

Nr. 7, 2015-01-21, paskelbta TAR 2015-03-30, i. k. 2015-04615

22.9. langelyje „Buitinis sandoris“ įrašomas ženklas „X“, jeigu deklaruojamas sandoris yra buitinis. Tokiu atveju S14 laukelyje įrašyti kitos sandorio šalies fizinio asmens duomenys (vardas ir pavardė) nebus viešinami. Jeigu šis langelis nebus pažymėtas „X“ ženklu, tai atitinkamas kitos sandorio šalies fizinio asmens vardas ir pavardė, įrašyti S14 laukelyje, bus pavišinti – paskelbti VTEK interneto svetainėje;

22.10. S13 laukelyje įrašomas kitos sandorio (sudaryto su S6 laukelyje nurodytu asmeniu) šalies kodas, priklausomai nuo sandorio šalies registracijos (nurodytos S9 laukelyje) ir sandorio sudarymo formos (nurodytos S8 laukelyje). Laukelis privalomas, jeigu sandoris sudarytas notarine forma (nurodytas S8 laukelyje klasifikatoriaus kodas – N), su sąlyga, kad sandorio šalis yra įregistruota Lietuvoje. Jeigu kita sandorio šalis yra užsienio fizinis ar Lietuvoje neregistruotas juridinis asmuo, laukelis S13 neprivalomas;

22.11. S14 laukelyje įrašomas kitos sandorio (sudaryto su S6 laukelyje nurodytu asmeniu) šalies pavadinimas, priklausomai nuo asmens (nurodyto S9 laukelyje) rūšies, atitinkamai: sandorio šalies fizinių asmenų – vardas (-ai) ir pavardė (-ės), sandorio šalies juridinių asmenų – pavadinimas (įregistruotas Juridinių asmenų registre), sandorio šalies užsienio fizinių ir juridinių asmenų – atitinkamai vardas, pavardė ar pavadinimas;

22.12. S15 laukelyje nurodomas sudaryto sandorio objektas (-ai), t. y. trumpai aprašoma sandorio esmė (pavyzdžiui, paskolos ar indėlio sutarties atveju sandorio objektas – pinigai);

22.13. S9, S13, S14 laukeliai gali likti neužpildyti tik tuo atveju, jeigu S7 laukelyje pasirenkamas klasifikatoriaus kodas 30 „Vienašaliai sandoriai (testamentas, įgaliojimas ir pan.)“;

22.14. daugiašaliai sandoriai (kai sandorį sudaro sandorio šalis – deklaruojantis asmuo ir (ar) jo sutuoktinis su kitomis sandorio šalimis – dviem ar daugiau asmenų) deklaruojami kaip keli dvišaliai sandoriai, priklausomai nuo kitų sandorio šalių skaičiaus. Pavyzdžiui, jei

deklaruojantis asmuo ir jo sutuoktinis parduoda butą dviem fiziniams asmenims, reikia užpildyti dvi Deklaracijos priedo ID001S skiltis (t. y. vieną deklaracijos priedo ID001S puslapį) kaip du atskirus dvišalius sandorius, o laukeliai S6, S8, S10, S11, S12, S15 pildomi vienodai abiejose minėtose Deklaracijos priedo ID001S skiltyse.

23. Deklaracijos formos ID001 priede ID001F „Ryšiai su fiziniais asmenimis“ nurodomi duomenys apie deklaruojančio asmens ir (ar) jo sutuoktinio, sugyventinio, partnerio ryšius su fiziniais asmenimis, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas. Deklaracijos formos ID001 priedo ID001F pildymas:

23.1. 1, 2 ir 3 laukeliai (atitinkamai: deklaruojančio asmens kodas, pildymo data ir lapo numeris) užpildomi automatiškai, paspaudus programos įrankių juostos Deklaracijos formos tikrinimo (!) simbolį;

23.2. F6 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas asmuo, kurio ryšys toliau bus nurodomas (didžiąja raide, atitinkamai: D – Deklaruojantysis, S – Sutuoktinis (sugyventinis, partneris), ar K – Deklaruojantysis ir Sutuoktinis (sugyventinis, partneris)). Jeigu Deklaracijos formos ID001 priede ID001F bus nurodomi ypatingi asmens duomenys, taip pat kiti duomenys, kuriuos skelbti draudžiama pagal įstatymus, tada iš F6 laukelio klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas vienas iš kodų: X – Deklaruojantysis, turintis ypatingų duomenų, taip pat kitų duomenų, kuriuos skelbti draudžia įstatymai, arba Y – Sutuoktinis (sugyventinis, partneris), turintis ypatingų duomenų, taip pat kitų duomenų, kuriuos skelbti draudžia įstatymai. Įrašius F6 laukelyje X arba Y kodą, F8, F9 ir F10 laukeliuose nurodyti duomenys nebus viešinami;

23.3. F7 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas su deklaruojančiuoju ir (arba) jo sutuoktiniu, sugyventiniu, partneriu ryšiais susijusio fizinio asmens pilietybės kodas (didžiosiomis raidėmis, atitinkamai: LT – Lietuvos Respublika ar UV – užsienio valstybė);

23.4. F8 laukelyje (neprivalomas) įrašomas su deklaruojančiuoju ir (arba) jo sutuoktiniu, sugyventiniu, partneriu ryšiais susijusio fizinio asmens kodas;

23.5. F9 laukelyje įrašomas su deklaruojančiuoju ir (arba) jo sutuoktiniu, sugyventiniu, partneriu ryšiais susijusio fizinio asmens vardas ir pavardė;

23.6. F10 laukelyje turi būti paaiškinama, kodėl ryšys su F9 laukelyje nurodytu asmeniu deklaruojančiam asmeniui gali kelti interesų konfliktą. Šiame laukelyje taip pat įrašomi kiti su fiziniu asmeniu susiję duomenys ir aplinkybės, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas (pavyzdžiui, brolis (sesuo) dirba AB „XX ZQ“, ir galimas deklaruojančiojo dalyvavimas priimant sprendimus tarnyboje).

24. Deklaracijos formos ID001 priede ID001I „Individuali veikla“ nurodomi duomenys apie deklaruojančio asmens ar jo sutuoktinio, sugyventinio, partnerio vykdomą individualią veiklą, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatyme. Deklaracijos formos ID001 priedo ID001I pildymas:

24.1. 1, 2 ir 3 laukeliai (atitinkamai: deklaruojančio asmens kodas, pildymo data ir lapo numeris) užpildomi automatiškai, paspaudus programos įrankių juostos Deklaracijos formos tikrinimo (!) simbolį;

24.2. I6 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas asmuo, kurio individuali veikla toliau bus nurodoma (didžiąja raide, atitinkamai: D – Deklaruojantysis, S – Sutuoktinis (sugyventinis, partneris), ar K – Deklaruojantysis ir Sutuoktinis (sugyventinis, partneris)). Jeigu Deklaracijos formos ID001 priede ID001I bus nurodomi ypatingi asmens duomenys, taip pat kiti duomenys, kuriuos skelbti draudžiama pagal įstatymus, tada iš I6 laukelio klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas vienas iš kodų: X – Deklaruojantysis, turintis ypatingų duomenų, taip pat kitų duomenų, kuriuos skelbti draudžia įstatymai, ar Y – Sutuoktinis (sugyventinis, partneris), turintis ypatingų duomenų, taip pat kitų duomenų, kuriuos skelbti draudžia įstatymai. Įrašius I6 laukelyje X arba Y kodą, I10 laukelyje nurodyti duomenys nebus viešinami;

24.3. I7 laukelyje iš klasifikatoriaus kodų lentelės sąrašo pasirenkamas vykdomos individualios veiklos rūšies kodas;

24.4. I8 laukelyje nurodoma individualios veiklos vykdymo pradžios data (metai, mėnuo ir diena, pavyzdžiui, 2013-12-15);

24.5. I9 laukelyje nurodoma individualios veiklos pabaigos data, jeigu veikla yra pasibaigusi arba žinoma veiklos pabaigos data (metai, mėnuo ir diena, pavyzdžiui, 2013-10-15). Jeigu veikla tęstinė ir nepasibaigusi, laukelis I9 nepildomas;

24.6. I10 laukelyje gali būti įrašomi papildomi duomenys ir aplinkybės, apibūdinančios deklaruojamą individualią veiklą.

25. Deklaracijos formos ID001 priede ID001A „Kiti duomenys, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas“ nurodomi kiti duomenys ir (ar) aplinkybės, dėl kurių deklaruojančiam asmeniui gali kilti interesų konfliktas, ir kurių nurodyti kituose Deklaracijos prieduose dėl jų formos ypatumų nebuvo galima. Priede ID001A negali būti nurodomi šie asmens duomenys: asmens kodas, valstybinio socialinio draudimo numeris, ypatingi asmens duomenys, taip pat kiti duomenys, kuriuos skelbti draudžiama pagal įstatymus. Galimo interesų konflikto duomenys ir (ar) aplinkybės šiame priede aprašomos laisva forma, išskyrus 1, 2 ir 3 laukelius (atitinkamai: deklaruojančio asmens kodas, pildymo data ir lapo numeris), kurie užpildomi automatiškai, paspaudus programos įrankių juostos Deklaracijos formos tikrinimo (!) simbolį.

III. PRIVAČIŲ INTERESŲ DEKLARACIJŲ DUOMENŲ TIKSLINIMAS, PAPILDYMAS IR TAISYMAS

26. Jeigu pateiktoje Deklaracijoje nurodyti duomenys pasikeičia, deklaruojantis asmuo privalo per 30 kalendorinių dienų nuo duomenų pasikeitimo dienos Taisyklių 3 ir 5 punktų nustatyta tvarka pateikti atnaujintą Deklaraciją, patikslinęs ar papildęs anksčiau teiktos (aktualios) Deklaracijos duomenis tiesiogiai EDS portale arba atsisiuntęs ankstesnę Deklaraciją į savo kompiuterį.

27. Jeigu paaiškėja naujų aplinkybių, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas, deklaruojantis asmuo privalo nedelsdamas (ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas po šių aplinkybių paaiškėjimo) patikslinti (papildyti) Deklaraciją anksčiau teiktos Deklaracijos aktualių duomenų pagrindu tiesiogiai EDS portale arba atsisiuntęs anksčiau teiktą Deklaraciją į savo kompiuterį, ir pateikti ją Taisyklių 3 ir 5 punktų nustatyta tvarka.

28. Deklaracijos įvairaus pobūdžio netikslumus ir klaidas galima taisyti ir Deklaraciją patikslinti bei papildyti pildant anksčiau teiktą Deklaraciją joje nurodytų aktualių duomenų pagrindu (tiesiogiai VMI EDS portale (*on-line*) arba Deklaracijos duomenis atsisiuntus į savo kompiuterį) ir ją iš naujo pateikiant.

IV. TAISYKLIŲ ĮGYVENDINIMAS

29. Vadovaujantis Įstatymo nuostatomis deklaravimo administravimo, konsultavimo, informacijos pateikimo VTEK ir kontrolės funkcijas atlieka valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių vadovai, jeigu nėra paskirti jų įgalioti atstovai (tarnybinės etikos specialistai, atitikties pareigūnai, struktūrinių padalinių vadovai ir pan.).

30. Valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių vadovai ar jų įgalioti atstovai sudaro sąlygas šių institucijų struktūrinių padalinių vadovams susipažinti su jiems pavaldžių darbuotojų Deklaracijų duomenimis.

31. Institucijų, įstaigų, įmonių vadovų įgalioti už Deklaracijų kontrolę ir konsultavimą atsakingi atstovai raštu įsipareigoja saugoti asmens duomenų paslaptį.

32. Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių vadovai ar jų įgalioti atstovai kontroliuoja, kaip vykdomos Įstatymo nuostatos:

32.1. prižiūri, ar asmenys laiku ir tinkamai pateikia Deklaracijas;

32.2. remdamiesi Deklaracijomis, asmens prašymu ir kita informacija, rengia asmenims rašytines išankstines rekomendacijas dėl priemonių, kurių asmuo turi imtis, kad

savo tarnybinę veiklą suderintų su Įstatymo nuostatomis (rekomenduojama); išankstines rekomendacijas asmuo, dirbantis valstybinėje tarnyboje, gali skelbti viešai savo nuožiūra;

32.3. konsultuoja deklaruojančius asmenis privačių interesų deklaravimo klausimais.

33. Rekomenduojama valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių vadovams ar jų įgaliotiems atstovams patvirtinti aktualų sąrašą pareigybių, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus.

34. Valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių vadovai ar (ir) jų įgalioti atstovai (tarnybinės etikos specialistai, atitikties pareigūnai, struktūrinių padalinių vadovai ir pan.) VTEK nustatyta tvarka ir forma registruojasi Privačių interesų deklaravimo informacinėje sistemoje (IDIS).

35. Privačių interesų deklaravimo informacinės sistemos (IDIS) tikslai – teikti įstaigoms informaciją, reikalingą Įstatymo pažeidimų prevencijai užtikrinti, Deklaracijose pateiktų duomenų administravimui, panaudojimui ir kontrolei gerinti ir modernizuoti, taip pat siekti sudaryti sąlygas, kad asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai.

Priedo pakeitimai:

Nr. [KS-86](#), 2014-08-19, paskelbta TAR 2014-08-25, i. k. 2014-11184

Priedų pakeitimai:

KS-84 pagal pakeitimą KS-86 ID001 priedo papildymas

Papildyta priedu:

Nr. [KS-86](#), 2014-08-19, paskelbta TAR 2014-08-25, i. k. 2014-11184

KS-84 pagal pakeitimą KS-86 ID001A priedo papildymas

Papildyta priedu:

Nr. [KS-86](#), 2014-08-19, paskelbta TAR 2014-08-25, i. k. 2014-11184

KS-84 pagal pakeitimą KS-86 ID001F priedo papildymas

Papildyta priedu:

Nr. [KS-86](#), 2014-08-19, paskelbta TAR 2014-08-25, i. k. 2014-11184

KS-84 pagal pakeitimą KS-86 ID001I priedo papildymas

Papildyta priedu:

Nr. [KS-86](#), 2014-08-19, paskelbta TAR 2014-08-25, i. k. 2014-11184

KS-84 pagal pakeitimą KS-86 ID001J priedo papildymas

Papildyta priedu:

Nr. [KS-86](#), 2014-08-19, paskelbta TAR 2014-08-25, i. k. 2014-11184

KS-84 pagal pakeitimą KS-86 ID001S priedo papildymas

Papildyta priedu:

Nr. [KS-86](#), 2014-08-19, paskelbta TAR 2014-08-25, i. k. 2014-11184

Pakeitimai:

1.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, Sprendimas

Nr. [KS-90](#), 2012-08-21, Žin., 2012, Nr. 99-5092 (2012-08-25), i. k. 11210EKSPRE000KS-90

Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2012 m. liepos 5 d. sprendimo Nr. KS-84 "Dėl Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklių bei privačių interesų deklaracijos formos ID001 patvirtinimo" patikslinimo ir papildymo

2.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, Sprendimas

Nr. [KS-101](#), 2012-09-12, Žin., 2012, Nr. 109-5562 (2012-09-21), i. k. 11210EKSPRE00KS-101

Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2012 m. liepos 5 d. sprendimu Nr. KS-84 patvirtintų Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklių papildymo ir patikslinimo

3.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, Sprendimas

Nr. [KS-141](#), 2012-12-04, Žin., 2012, Nr. 143-7425 (2012-12-11), i. k. 11210EKSPRE00KS-141

Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2012 m. liepos 5 d. sprendimo Nr. KS-84 pakeitimo

4.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, Sprendimas

2013-06-13, Žin., 2013, Nr. 64-3184 (2013-06-18), i. k. 113502VSPREERG133184

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. birželio 13 d. sprendimas (Administracinė byla Nr. I-502-9/2013. Teismo proceso Nr. 3-66-3-00120-2012-6. Proceso sprendimo kategorija 17.1)

5.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, Sprendimas

Nr. [69](#), 2013-07-19, Žin., 2013, Nr. 81-4084 (2013-07-26), i. k. 11310EKSPRE00000069

Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2012 m. liepos 5 d. sprendimo Nr. KS-84 "Dėl Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklių bei Privačių interesų deklaracijos formos ID001 patvirtinimo" pakeitimo

6.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, Sprendimas

Nr. [KS-86](#), 2014-08-19, paskelbta TAR 2014-08-25, i. k. 2014-11184

Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2012 m. liepos 5 d. sprendimo Nr. KS-84 „Dėl Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklių bei privačių interesų deklaracijos formos ID001 patvirtinimo“ pakeitimo

7.

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, Sprendimas

Nr. [7](#), 2015-01-21, paskelbta TAR 2015-03-30, i. k. 2015-04615

Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2012 m. liepos 5 d. sprendimo Nr. KS-84 „Dėl Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklių bei privačių interesų deklaracijos formos ID001 patvirtinimo“ pakeitimo